

Michał Kurzyński

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0001-6260-0069

michal.kurzynski@uwm.edu.pl

O zasadności podwyższenia wysokości grzywny w drodze mandatu karnego za wykroczenia skarbowe

Postępowanie mandatowe w swoim założeniu ma w znaczący sposób uprościć postępowanie w sprawach o wykroczenia skarbowe oraz skrócić do niezbędnego minimum czas niezbędny do pociągnięcia do odpowiedzialności sprawcy czynu zabronionego.

Założenie stosowania tej szczególnej procedury w postępowaniu karnym skarbowym odnajduje słuszne zastosowanie, zarezerwowane wyłącznie do czynów, w których okoliczności popełnienia czynu, osoba sprawcy oraz wymiar naruszenia obowiązującej normy prawnej nie jest znaczny. Jej podstawowym argumentem jest szybkość przeprowadzenia tej procedury, która formalnie nie musi być poprzedzona decyzją o wszczęciu postępowania jak ma to miejsce w przypadku innych form postępowania w sprawach o wykroczenia¹.

Powyższa przesłanka najlepiej realizuje potrzebę realizacji ekonomiki postępowania karnego, tj. uproszczonej procedury karnej, która realizuje potrzeby ukształtowania procesu karnego skarbowego zgodnie z art. 2 § 1 i 2 Kodeksu postępowania karnego (dalej jako k.p.k.) w zw. z art. 113 § 2 Kodeksu karnego skarbowego (dalej jako k.k.s.) jako właściwego, również w sprawach o wykroczenia skarbowe, oraz w pełni wpisuje się w kanon zasady koncentracji procesowej, której głównym postulatem jest maksymalne skrócenie czasu między momentem ujawnienia czynu zabronionego (w tym wykroczenia skarbowego) a momentem reakcji organów państwa w formie właściwego trybu jaki zostaje wszczęty wobec sprawcy czynu i co należy wskazać jest postulowany od wielu lat².

¹ L. Wilk, J. Zagrodnik, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, 2021, Lex.

² W. Daszkiewicz, *Proces karny. Część ogólna*, t. 1, Toruń 1972, s. 103.

Tym samym recypowana przesłanka z art. 2 § 1 k.p.k., wskazująca na prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez uzasadnionej zwłoki przez właściwy organ w rozsądnym terminie, jak najbardziej również w tym trybie uznawana jest za spełnioną. Zwłaszcza w przypadku postępowania mandatowego można uznać, że dywagacje w doktrynie dotyczące „rozsądności” terminu, w jakim jest przeprowadzone to postępowanie, znajduje właściwe determinanty w czasie, w jakim na sprawcę nakładany jest mandat karny³.

Również działalność judykatury w tym zakresie obfituje w liczne orzeczenia wskazujące kryteria czasowe, w jakich powinno nastąpić rozstrzygnięcie sprawy dotyczącej odpowiedzialności podmiotu za popełniony czyn zabroniony. W zakresie wskazania terminu, w którym organ winien przeprowadzić czynności procesowe zmierzające do osiągnięcia stawianych celów, wielokrotnie orzekały zarówno sądy powszechne, jak i sądy administracyjne, określając przesłanki, którymi powinny się charakteryzować czynności organów, oraz czas, w jakim zostały one podjęte.

Sądy wskazywały tutaj przede wszystkim potrzebę ochrony praw podmiotu, wobec którego zostało wszczęte postępowanie (przede wszystkim wskazując na potrzebę zachowania obiektywizmu i jawności postępowania) oraz potrzebę niwelowania wszelkich przeszkód, które napotykają organy przeprowadzające czynności procesowe. Dodatkowo w ich orzeczeniach spotkać można również pogląd mówiący o tym, że ewentualne trudności o charakterze organizacyjnym lub kadrowym, z którym borykać się mogą organy przeprowadzające postępowania karne, nie uzasadniają przewlekłości toczących się postępowań⁴.

Swoiste potwierdzenie powyższego mogą stanowić dane statyczne dotyczące stosowania tej formy postępowania w sprawach o wykroczenia skarbowe na przykładzie działalności Urzędu Skarbowego w Olsztynie (tabela 1), jak również na przykładzie działalności Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Celnego-Skarbowego w Olsztynie (tabela 2).

³ T. Markiewicz, *Instytucja obrońcy do określonej czynności w świetle konstytucyjności prawa do sądu oraz celu procesu w postaci rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie*, „Przegląd Sądowy” 2018, nr 9, s. 90–91.

⁴ Zob. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 9 lipca 2013 r. (32501/09); postanowienie Sądu Najwyższego z 21 marca 2006 r., sygn. akt III SPP 13/06; postanowienie Sądu Najwyższego z 9 września 2015 r., sygn. akt III SPP 20/15; postanowienie Sądu Najwyższego z 12 lipca 2017 r., sygn. akt III SPP 36/17; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 8 marca 2018 r., sygn. akt II S 6/18; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 9 października 2012 r., sygn. akt II S 58/12; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 18 listopada 2010 r., sygn. akt II Ako 110/10.

Tabela 1

Liczba zakończonych postępowań w sprawach o wykroczenia skarbowe i liczba zakończonych postępowań mandatowych w Urzędzie Skarbowym w Olsztynie

Rok	Liczba zakończonych postępowań w sprawach o wykroczenia skarbowe	Liczba zakończonych postępowań mandatowych
2018	3	258
2019	31	275
2020	51	207

Źródło: opracowanie własne; dane uzyskane na podstawie pisma z 9 kwietnia 2021 r.

Tabela 2

Liczba zakończonych postępowań w sprawach o wykroczenia skarbowe i liczba zakończonych postępowań mandatowych w Urzędzie Celno-Skarbowym w Olsztynie

Rok	Liczba zakończonych postępowań w sprawach o wykroczenia skarbowe	Liczba zakończonych postępowań mandatowych
2018	11 543	7854
2019	9981	7924
2020	2745	2062

Źródło: opracowanie własne; dane uzyskane na podstawie pisma z 9 kwietnia 2021 r.

Powyższe zestawienia wskazują jednoznacznie, że postępowanie mandatowe stanowi zdecydowanie dominujący rodzaj postępowania przeprowadzanego w związku z ujawnieniem wykroczenia skarbowego i jest najczęściej stosowaną formą pociągnięcia do odpowiedzialności obwinionego.

W swojej istocie postępowanie mandatowe jako formę pociągnięcia do odpowiedzialności karanej skarbowej ustawodawca zamieścił w przepisach karnych skarbowych wraz z wprowadzeniem w życie k.k.s. w 1999 r. Wcześniej przepisy karne skarbowe nie przewidywały takiego rodzaju zakończenia postępowania w sprawach o wykroczenia skarbowe, a postępowanie w sprawie pociągnięcia do odpowiedzialności karnej skarbowej w związku z popełnionym wykroczeniem skarbowym, zgodnie z art. 123 § 1 ustawy karnej skarbowej (dalej jako u.k.s.) z 1971 r., prowadziły finansowe organy orzekające. Wyjątek stanowiły wykroczenia, w których istniało uzasadnione podejrzenie co do poczytalności obwinionego. Art. 123 § 3 u.k.s. z 1971 r. przewidywał w takiej sytuacji przejście właściwości postępowania przez sądy, głównie z uwagi na prawdopodobieństwo potrzeby zastosowania któregośkolwiek z przewidzianych ustawą środków zabezpieczających.

Model postępowania w sprawach o wykroczenia skarbowe będący w wyłącznej właściwości orzeczniczej organów finansowych w prawie karnym skarbowym istniał od uchwalenia pierwszej ustawy karnej skarbowej, gdzie zgodnie z ówczesnym art. 144 u.k.s. z 1926 r. władze skarbowe uznane były jako organ właściwy do prowadzenia w sprawach dotyczących deliktów skarbowych,

w których jako sankcję ustawodawca przewidywał wyłączną karę pieniężną nieprzekraczającą tysiąca złotych. W tym kontekście organy administracji publicznej uznawane były jako organ właściwy zarówno w I, jak i II instancji do orzekania i stwierdzania rozstrzygnięć w zakresie popełnionych przez sprawców przestępstw skarbowych.

Wraz z ewolucją przepisów prawa karnego powszechnego, również w zakresie prawa karnego skarbowego nastąpiła postępująca ewolucja przepisów procesowych, w których dążono do odformalizowania procesu karnego przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeby czytelnej roli poszczególnych stron procesowych⁵. Tym samym przyjęto, że specyficzna forma przedmiotu ochrony w prawie karnym skarbowym, związana z interesem i porządkiem finansowym państwa, jest naturalnym przedmiotem działalności wyspecjalizowanych organów administracji publicznej, która również w istotny sposób powinna uczestniczyć w procesie karnym skarbowym⁶.

Należy tutaj wskazać, że uchwalenie k.k.s. dokonało swoistej ewolucji roli, jaką do tej pory spełniały organy administracji publicznej, pierwotnie biorącej udział w procesie decyzyjnych dotyczącym pociągnięcia do odpowiedzialności sprawcy wszystkich wykroczeń skarbowych oraz przestępstw, w których orzekano wyłączną karę grzywny. Funkcję organu decydującego o winie sprawcy oraz rodzaju czy wysokości sankcji powierzono sądom, a rolę organów administracji publicznej ograniczono do organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze.

Wyjątkiem od tego założenia jest jedynie postępowanie mandatowe, w którym wyłączną rolę organu dokonującego oceny czynu oraz egzekucji nałożonej sankcji pozostawiono finansowym organom postępowania przygotowawczego, co stanowi pewną kontynuację istotności administracji skarbowej w procesie pociągania do odpowiedzialności sprawcy, jaka towarzyszyła przy wprowadzeniu tej gałęzi prawa do polskiego porządku prawnego w 1926 r. Ustawodawca zapisami k.k.s. w art. 136 § 1 przewiduje możliwość przeprowadzania postępowań mandatowych również przez niefinansowe organy postępowania przygotowawczego, wskazane w art. 118 § 1 k.k.s., jednocześnie określając dopuszczalność poprzez wskazanie przepisem szczególnym kompetencji umożliwiających rozszerzenie właściwości rzeczowej również na te organy. Dotychczas jednak nie zdecydowano się na to rozwiązanie, przyznając wyłączną kompetencję w tej materii finansowym organom postępowania przygotowawczego, wskazując w rozporządzeniu Rady Ministrów z 2011 w sprawie nakładania kary grzywny w drodze mandatu za wykroczenia skarbowe (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1160) zakres kompetencyjny tych organów w kontekście postępowania mandatowego.

⁵ G. Skowronek, *Ewolucja instytucji procesowych w prawie karnym skarbowym*, Warszawa 2005, s. 160–161.

⁶ Uzasadnienie projektu kodeksu karnego skarbowego z dnia 17 maja 1999 r., druk sejmowy nr 1146, s. 102–103.

W ocenie autora niniejszej publikacji to rozwiązanie należy wskazać jako słuszne z uwagi na przedmiot działalności Krajowej Administracji Skarbowej, która stanowiąc wyspecjalizowany dział administracji publicznej zajmujący się nadzorem nad prawidłowym przestrzeganiem obowiązków nałożonych na podmioty w zakresie właściwego zachowania się, dotyczącego zarówno uiszczania daniny publicznej, jak i potrzeby uzyskiwania stosownych zezwoleń oraz koncesji na podjęcie działalności wskazanej w prawie podatkowym, celnym, dewizowym i hazardowym. W związku z powyższym należy wskazać, że to te organy stanowią najistotniejsze ogniwo związane z wykrywaniem wszelkich nieprawidłowości będących przedmiotem ochrony prawa karnego skarbowego oraz ze względu na zakres właściwości w sposób najpełniejszy z wszystkich działów administracji publicznej potrafią dokonywać właściwej analizy zachowania podmiotu pod kątem stwierdzania prawidłowości wykonywania powierzonych obowiązków fiskalnych.

Warto zauważyć, że w zakresie działalności organów finansowych system prawa przewiduje pewien dualizm oceny prawidłowości interpretacji zachowania podmiotu w kontekście nałożonych na niego obowiązków finansowych na rzecz państwa. W przypadkach, w których decyzje finansowych organów postępowania stoją w jawnej sprzeczności z interesem podmiotu, zgodnie z zasadą skargowości rozstrzygają sądy administracyjne, natomiast w przypadku oceny zachowania podmiotu jako sprawcy deliktu skarbowego, analizę słuszności decyzji organów finansowych podejmują sądy powszechne.

Powyższego dualizmu nie obejmuje jednak sytuacja, w której organ finansowy, stwierdzając nieprawidłowość w przestrzeganiu obowiązku określonego zachowania się przez podmiot, podejmuje decyzję o wszczęciu postępowania mandatowego. W tym trybie finansowy organ postępowania przygotowawczego jest wyłącznym podmiotem, który dokonuje oceny prawnokarnej oraz egzekucji nałożonej sankcji w postaci kary grzywny.

W celu uniknięcia wątpliwości związanych z powyższym stwierdzeniem, ustawodawca uznał, że ta forma postępowania szczególnego powinna podlegać nadzorowi, co powierzono zgodnie z art. 141 k.k.s. ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych. Administracyjna forma nadzoru nad prowadzonymi przez finansowe organy postępowania przygotowawczego postępowaniami mandatowymi została dookreślona we wskazanym rozporządzeniu w sprawie nakładania kary grzywny w drodze mandatu za wykroczenia skarbowe, w którym art. 13 i nast. określa obowiązek prowadzenia ewidencji grzywien nałożonych w drodze mandatu karnego wraz z zawartymi w nich danymi dotyczącymi okoliczności nałożenia grzywny oraz obowiązek rozliczania funkcjonariuszy przez naczelników urzędów skarbowych, naczelników urzędów celno-skarbowych oraz szefa Krajowej Administracji Skarbowej z przekazanych im formularzy mandatów karnych.

Ponadto zgodnie z art. 140 k.k.s. przepisy Kodeksu karnego skarbowego przewidują możliwość uchylenia nałożonego mandatu karnego w przypadku stwierdzenia uchybień w związku z brakiem podstaw do uznania zachowania sprawcy jako popełniającego wykroczenie skarbowe lub też nałożono mandat na osobę, która nie wyraziła zgodny przyjęcia mandatu poprzez brak wymaganego podpisu. Należy tutaj wskazać, że zakres uprawnień dotyczących uchylenia prawomocnego mandatu ustawodawca oddelegował do wyłącznej właściwości sądów, które to mają decydować o właściwych podstawach do uchylenia wystawionego mandatu. Ustawodawca wskazał jednoznacznie, że sądami uprawnionymi do podejmowania decyzji w powyższych sprawach są sądy właściwe do rozpoznania sprawy, tj. sądy rejonowe lub garnizonowe orzekające w sprawach karnych skarbowych, jako organ pierwszej instancji⁷.

Należy jednak tutaj zasygnalizować pewną niekonsekwencję ustawodawcy w zakresie wskazania terminów dotyczących możliwości rozpoznania przez sąd skargi obwinionego w zakresie uchylenia mandatu. Termin zawity⁸, określony w art. 140 § 2 k.k.s., dotyczy wyłącznie wniosku o takową decyzję, natomiast termin rozpoznania dokonany przez sąd orzekany w ramach posiedzenia i czas jego trwania nie zostały dookreślone, co może stanowić podstawę do odwoływania w czasie decyzji dotyczących zasadności skargi, a tym samym doprowadzać do wątpliwości obywateli w zakresie funkcjonowania w praktyce konstytucyjnej zasady urzeczywistniania sprawiedliwości społecznej. Brak jest danych wskazujących na skalę tego zjawiska, niemniej jednak nie należy bagatelizować tej ewentualności, chociażby na brak możliwości zastosowania w tym trybie przez obwinionego skargi przewidzianej w ustawie z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 75).

Znamiennym jest również to, że wyłączna właściwość sądów rejonowych w zakresie rozpoznawania podstaw do uchylenia mandatu nie wyklucza możliwości orzekania w tym zakresie również sądów administracyjnych. Przykładem może być wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, sygn. akt III SA/Wa 1456/09, postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 10 listopada 2005 r., sygn. akt II AKz 529/05 lub postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie, sygn. akt I SO/Ol 49/04 jako podkreślenie również sądownoadministracyjnej kontroli toczących się postępowań mandatowych w zakresie kompetencyjnych podstaw nakładania mandatu przez finansowe organy postępowania przygotowawczego.

⁷ M.R. Tużnik, *Postępowania szczególne w postępowaniu karnym skarbowym*, Warszawa 2013, s. 349–350.

⁸ P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 1230–1231.

Tym samym postępowanie mandatowe swoimi mechanizmami warunkującymi możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności sprawcę wykroczenia skarbowego wpisuje się w katalog postępowań szczególnych stosowanych wobec sprawców tych deliktów skarbowych. Postępowanie ma na celu zastosowanie właściwej i pożądanej reakcji państwa na stwierdzenie naruszenia obowiązującego porządku prawnego w sposób szybki, tani i niegenerujący dodatkowych terminów, w których należy dokonać kolejnych czynności w ramach tej formy postępowania.

Możliwość skorzystania z „dobrodziejstwa” postępowania mandatowego jest również atrakcyjna dla osób, wobec których wystawiany jest mandat karny, ze względu na bardzo szybkie dokonanie wszelkich czynności związanych ze stwierdzonym naruszeniem. Dotychczas obowiązująca maksymalna wysokość grzywny, jaka może zostać nałożona mandatem karnym, zgodnie z art. 48 § 2 k.k.s., wskazuje, że ten rodzaj postępowania zarezerwowany jest wyłącznie wobec sprawców czynów o charakterze bardzo drobnym, gdzie wymiar naruszenia jest dość niski, a wysokość sankcji nie może przekroczyć dwukrotności minimalnego wynagrodzenia, co w 2021 r. stanowi kwotę 5600 zł.

Warto tutaj również podkreślić, że o korzystnym aspektem postępowania mandatowego jest umiejscowienie go w ramach instytucji pociągnięcia do odpowiedzialności za zgodą sprawcy, co wskazuje, że ten rodzaj postępowania uzależniony jest także od zgody obwinionego warunkującej nałożenie na niego grzywny, co zgodnie z art. 137 § 3 k.k.s. dokumentuje poprzez złożenie podpisem w dokumencie mandatu karnego, a brak podpisu obwinionego stanowi podstawę do uchylenia prawomocności wystawionego mandatu karnego.

Stąd też należy wskazać, że postępowanie mandatowe to właściwy i pożądany rodzaj reakcji państwa na czyny, w których osoba sprawcy i okoliczności popełnienia wykroczenia skarbowego nie budzą wątpliwości oraz nie zachodzi potrzeba zastosowania kary surowszej niż wskazana wcześniej dwukrotność minimalnego wynagrodzenia. Z tego względu nie budzi wątpliwości fakt, że procedura ta w istotny sposób odciąża działalność sądów, w których postępowania w sprawach o wykroczenia skarbowe dotyczą wyłącznie spraw, w których wysokość uszczuplenia jest na tyle wysoka, aby rozpatrzyć zachowanie sprawcy przez sąd oraz w sytuacjach, w których występują uzasadnione wątpliwości co do osoby sprawcy i zachodzi obawa właściwego ukierunkowania reakcji karnej.

Nie sposób się nie zgodzić z przesłanką, w ramach której sąd powinien zbadać i jednoznacznie ustalić prawidłowość zarzutów kierowanych wobec konkretnej osoby obwinianej o popełnienie wykroczenia skarbowego, natomiast w sytuacjach, w których osoba sprawcy nie budzi wątpliwości ani okoliczności związane z popełnionym czynem zabronionym, a całość postępowania sądowego mogłaby zostać przeprowadzona w ramach postępowania mandatowego, jednak ze względu na wysokość grzywny, która zgodnie z warunkami wska-

zanymi w art. 13 k.k.s. przekracza dwukrotność minimalnego wynagrodzenia, uniemożliwiając skorzystanie z dobrodziejstwa tej formy postępowania.

Postępowanie mandatowe w swojej prostocie jednocześnie w zupełności spełnia warunki stawiane postępowaniu karnemu skarbowemu – stwierdza naruszenie obowiązującej normy prawnej, ustala osobę sprawcy, dokonuje wskazania rozmiarów wyrządzonej szkody i stopnia naruszenia obowiązującej normy prawnej i zamachu dokonanego przez sprawcę wykroczenia na konkretne dobro chronione prawnie, zgodnie z dyspozycją wskazaną w art. 137 § 4 k.k.s.

Na kanwie tych dywagacji, 30 grudnia 2020 r. drukiem sejmowym nr 860⁹ został złożony rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz niektórych innych ustaw, w którym art. 5 pkt 5 projektu przewiduje również zmianę dotyczącą prawa karnego skarbowego w kontekście podwyższenia wysokości grzywny orzekanej w ramach postępowania mandatowego. Projekt zmian uzyskał akceptację na całym etapie ścieżki legislacyjnej, a nowelizacja k.k.s. w tym zakresie weszła w życie z dniem 1 maja 2021 r.¹⁰

Celem wskazanej nowelizacji przepisów karnych skarbowych jest zmiana dotychczasowej maksymalnej wysokości grzywny nakładanej mandatem karnym, podwyższając górną granicę do pięciokrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia. Zmiana ma dość istotny wpływ na tę formę postępowania, ponieważ w znaczący sposób zwiększa liczbę postępowań w sprawach o wykroczenia skarbowe, w których ten rodzaj postępowania szczególnego może zostać zastosowany. Rozwiązanie należy uznać za jak najbardziej słuszne i zasadne, ponieważ możliwość większej liczby postępowań w sprawach o wykroczenia skarbowe, które mogą zakończyć się postępowaniem mandatowym, są ułatwieniem zarówno dla organu postępowania przygotowawczego w kontekście odciążania wymiaru sprawiedliwości w liczbie postępowań, które muszą zostać przeprowadzone w celu stwierdzenia uchybienia obowiązkowi podmiotu, który swoim zachowaniem je naruszył, oraz dla samego obwinionego, który ma ponieść odpowiedzialność za swój czyn, a z uwagi na wysokość grzywny, która jest następstwem popełnionego deliktu skarbowego, nie mógł skorzystać ze skróconej formy postępowania w związku z popełnionym wykroczeniem skarbowym. Podobną retorykę można przeczytać w uzasadnieniu projektu zmian¹¹, w którym zdaniem rządu powyższa zmiana stanowi realizację postulatów praktyki proponującej rozszerzenie zakresu czynów zabronionych kwalifikowanych jako wykroczenie skarbowe oraz to, że zmiana przede wszystkim ma służyć odciążeniu sądów w sprawach o wykroczenia skarbowe,

⁹ <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=521AFB30B162F8D9C125865400378581> (data dostępu: 9.04.2021).

¹⁰ Ustawa z dnia 30 marca 2021 r. o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 694).

¹¹ <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/48C39BAF39313ED4C12586540034BAFB/%-24File/860-uzas.docx>, s. 64 (data dostępu: 9.04.2021).

dając możliwość zastosowania grzywny w wysokości adekwatnej do czynu poprzez zastosowanie postępowania mandatowego, które do tej pory nie mogło zostać zastosowane.

Tym samym powyższe działanie wpisuje się w charakterystykę postępowania mandatowego oraz oczekiwań stawianych tej formie postępowania. Należy podkreślić, że powyższa nowelizacja w żaden sposób nie wpływa na podwyższenie wymiaru odpowiedzialności za wykroczenia skarbowe. Dotychczasowy zapis górnej granicy grzywny wymierzanej za popełnienie wykroczenia skarbowego, zawarty w art. 48 § 1 k.k.s., pozostaje bez zmian, określając dwudziestokrotność minimalnego wynagrodzenia jako wyznacznik maksymalnej wysokości grzywny grożącej za popełnienie wykroczenia skarbowego. Ustawodawca zmienia jedynie zakres czynów zabronionych, w których sprawca podlega odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe i umożliwia skorzystanie z trybu mandatowego, warunkując tę formę postępowania karnego skarbowego zgodą sprawcy jako fundamentalnego elementu umożliwiającego nałożenie mandatu karnego. Jeżeli sprawca wykroczenia skarbowego nie zgadza się z uznaniem jego zachowania jako czynu zabronionego, odmawia przyjęcia mandatu – finansowy organ postępowania przygotowawczego sporządza akt oskarżenia i w postępowaniu sądowym, w związku z popełnionym wykroczeniem skarbowym, sąd dokonuje oceny przedstawionych podczas dowodów na naruszenie obowiązującej normy prawnej oraz argumentacji obwinionego. Tym samym podwyższenie wysokości grzywny w postępowaniu mandatowym, rozszerzenie zakresu czynów, które mogą zostać oceniane w ramach postępowania mandatowego, jest jak najbardziej słuszną zmianą w prawie karnym skarbowym i nie powinna być w żaden sposób uznawana jako negatywna reakcja ustawodawcy na dotychczasowe zasady postępowania karnego skarbowego.

Dodatkowo warto podkreślić, że forma, w której jest przeprowadzane postępowanie przygotowawcze, nie zmienia w żaden sposób ujęcia czynu zabronionego oraz osoby sprawcy. Bez względu w jakim trybie przeprowadzane jest postępowanie, zarówno w sprawach o przestępstwa skarbowe oraz wykroczenia skarbowe, cele postępowania karnego skarbowego mają zostać zrealizowane zgodnie z art. 297 § 1 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s. oraz te wskazane w art. 114 k.k.s., co ponownie wskazuje brak podstaw do negatywnego oceniania powyższego rozwiązania przedstawionego w omawianym projekcie rządowym i powinno zostać również w tym aspekcie uznane za bezzasadne z uwagi na obopólne (finansowego organu postępowania przygotowawczego oraz obwinionego) korzyści płynące z możliwości zastosowania tej formy postępowania szczególnego.

Mimo znacznej odrębności tej formy postępowania, przejawiającej się przede wszystkim w szybkości reakcji państwa na popełnionych czyn, znacznej redukcji kosztów postępowania ograniczającej się w zasadzie do wystawienia mandatu karnego, ta forma postępowania nie jest pozbawiona celów, które

stawiane są postępowaniu karnemu skarbowemu. W tym trybie postępowania również wymagane jest spełnienie prewencyjno-wychowawczego celu postępowania oraz nałożenie na sprawcę wykroczenia skarbowego dolegliwość w postaci grzywny. Również w tej formie postępowania karnego skarbowego dolegliwość wymierzana w formie mandatu odzwierciedla cele stawiane karze, dodatkowo wpisując się w postulat głoszony przez C. Beccaria o potrzebie jak najszybszego zastosowania sankcji wobec sprawcy czynu zabronionego, ponieważ taka sankcja stanowi najbardziej pożądaną formę prawidłowości realizacji wyzwań stawianych współczesnemu wymiarowi sprawiedliwości¹².

Wbrew warunkowego charakterowi, uzależniającaemu możliwość zastosowania mandatu karnego od zgody sprawcy, postępowanie to również w zwiększonej wysokości nakładanej kary grzywny spełni oczekiwania stawiane tej formie pociągnięcia do odpowiedzialności sprawcy, ponieważ nawet brak zgody sprawcy nie powoduje wyłączenia jego odpowiedzialności, a jedynie zmianę trybu, w którym ta odpowiedzialność zostanie wyegzekwowana, wskazując tym samym na jego fakultatywność, a przez to elastyczność postępowania w sprawie o wykroczenie skarbowe. Postępowanie to, zgodnie z art. 137 § 1 k.k.s., w swoim założeniu ma dotyczyć postępowań karnych skarbowych, w których wina sprawcy i okoliczności popełnienia wykroczenia skarbowego nie budzą wątpliwości, czyli spraw, w których formalnie nie ma potrzeby dowodzenia na drodze procesu sądowego, za pomocą przedstawionego materiału dowodowego, w sposób bezsprzeczny winy sprawcy oraz wysłuchania argumentów przedstawianych przez bierną i czynną stronę procesową.

W tego rodzaju deliktach skarbowych, czynach drobnych, nienaruszających w istotny sposób obowiązującego porządku prawnego o niskim stopniu społecznej szkodliwości nie stanowi naruszenia konstytucyjnej zasady prawa do sądu, zawartej w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, co wskazał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 18 maja 2004 r., sygn. akt SK 38/03 definiując, że w postępowaniu mandatowych przesłanka prawa do sądu określona jest poprzez możliwość odmowy przyjęcia mandatu jako czynnika inicjującego sądowy tryb pociągnięcia do odpowiedzialności sprawcy wykroczenia skarbowego oraz w wyroku z 15 maja 2007 r., sygn. akt P 13/06, w którym określił, że realizacja konstytucyjnego prawa do sądu jest również wskazana poprzez ustawowe przesłanki do uchylenia prawomocnie orzeczonego mandatu karnego.

¹² A. Kania, *Postulat szybkości postępowania karnego a ograniczenie jego formalizmu*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 6, s. 17–18.

Wykaz literatury

- Daszkiewicz W., *Proces karny. Część ogólna*, t. 1, Wyd. UMK, Toruń 1985.
- Druk sejmowy nr 860, projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/99776233708F7C2AC12586570055871C1/%24File/866-ustawa.docx>.
- Kania A., *Postulat szybkości postępowania karnego a ograniczenie jego formalizmu*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 6.
- Kardas P., Łabuda G., Razowski T., *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Markiewicz T., *Instytucja obrońcy do określonej czynności w świetle konstytucyjności prawa do sądu oraz celu procesu w postaci rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie*, „Przegląd Sądowy” 2018, nr 9.
- Przebieg prac sejmowych dotyczący rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz niektórych innych ustaw, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=521AFB30B162F8D9C125865400378581>.
- Skowronek G., *Ewolucja instytucji procesowych w prawie karnym skarbowym*, C.H. Beck, Warszawa 2005.
- Tużnik M.R., *Postępowania szczególne w postępowaniu karnym skarbowym*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Uzasadnienie projektu zmiany w ustawie z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/48C39BAF39313ED4C12586540034BAFB/%24File/860-uzas.docx>.
- Wilk L., Zagrodnik J., *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, 2021, Lex.

Summary

The legitimacy of increasing the amount of the fine by way of a penalty notice for tax offences

Keywords: fiscal penal law, petty offences law, fine proceedings, fiscal offences, fiscal penal proceedings.

The publication assesses the role of fines in cases of tax offences, pointing to its different nature and the legitimacy of its existence in fiscal criminal law in the context of changes to be introduced by the amendment to the excise duty act and certain other acts. The authors of the publication indicate significant changes introduced by the provisions of the amendment, assessing them in the context of improving and increasing the role of this form of special procedure. Additionally, the analysis covered the proposed amendments to the parliamentary draft amendment to the Code of Conduct in Petty Offences, in which the changes to the fine procedure were also analyzed in terms of the application of existing solutions and the negative impact on the role of the fine procedure which would be caused by the adoption of the MP's draft amendment to this law.

